

Δικαίωμα στην αξιοπρέπεια

Η ίδρυση του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, οριοθέτησε και το έτος μηδέν της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης¹, γιατί το πλήθος των κατοίκων ήταν αγράμματοι και τα υπάρχοντα σχολεία υπολειμματούσαν, αποδιαρθρωμένα από το μακρόχρονο πόλεμο.²

Στα έτη που κύλισαν από τότε έως σήμερα συνταξιδιώτες στο τρένο της εκπαίδευσης βρέθηκαν όλα τα εμπλεκόμενα μέλη, εκπαιδευτικοί, μαθητές, σχολική γνώση ... ακολουθώντας την πορεία που καθόριζε η εκάστοτε πολιτική εξουσία με τα μεταρρυθμιστικά της προγράμματα προς όφελος της κοινωνίας και της πατρίδας γενικότερα. Έτσι ο εκπαιδευτικός ανάλογα με την εκπαιδευτική πολιτική άλλοτε έπαιζε το ρόλο του φορέα της εκάστοτε κυρίαρχης ιδεολογίας και συνέβαλε στην αναπαραγωγή του κοινωνικού status quo άλλοτε λειτουργούσε σαν τον μεταβιβαστή γνώσης και άλλοτε σαν μοναδική προσωπικότητα η οποία χάρασσε στρατηγική δράσης ανεξάρτητα ή και αντίθετα με την εκάστοτε ασκούμενη εκπαιδευτική πολιτική.³

Είναι γνωστό και στην πολιτική εξουσία αλλά και στην κοινωνία ευρύτερα ότι ο δάσκαλος διαδραματίζει ένα ιδιαίτερο και ευαίσθητο ρόλο στα πλαίσια μάλιστα μιας ασταθούς εκπαιδευτικής πολιτικής αφού στα τελευταία περίπου 180 έτη, ήτοι από το 1833 μέχρι σήμερα, έχουν θητεύσει στο Υπουργείο Παιδείας πλήθος Υπουργών (περίπου 190) εφαρμόζοντας τις περισσότερες φορές μεταρρυθμιστικά προγράμματα ανακόλουθα των προηγούμενων. Η λέξη «λειτουργήμα» είναι αυτή που προφέρεται πάντοτε από τα χείλη των αρμοδίων για να ωραιοποιήσουν την κατάσταση και να αναδείξουν τον προαναφερθέντα ρόλο όμως η πραγματικότητα δεν αλλάζει αλλά εξακολουθεί η ίδια εδώ και δεκαετίες. **Ο δάσκαλος παραμένει ένας κακοπληρωμένος υπάλληλος ή λειτουργός ή ...**

Τα παρακάτω αποσπάσματα, καταγεγραμμένα από την πένα του ιστορικού, αποτελούν κατά την ταπεινή μου άποψη αδιάψευστα στοιχεία που τεκμηριώνουν την άποψη αυτή.

1. Απόσπασμα από εγκύκλιο του Υ. Εσωτερικών σχετικά με τη πληρωμή των διδάκτρων στους δασκάλους
«Τό Υπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως διεβίβασεν ἡμῖν ἐπαναλημμένως παράπονα διαφόρων δημοδιδασκάλων περί

¹ Βλ. Κ. Τσουκαλάς, *Εξάρτηση και αναπαραγωγή Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)*, Αθήνα, Θεμέλιο, 1987, σ.391, στ' έκδοση

² «Οἱ Ἕλληνες τότε ἦσαν ὅλοι ἀγράμματοι, ἅπανα ἢ γῆ ἦτο ἀκαλλιέργητος, συγκοινωνία δέν ὑπῆρχε, δεινή πενία ἐμάστιζε πάντα, δέν ὑπῆρχον πλούσιοι καί φτωχοί, δέν ὑπῆρχον εὐγενεῖς, ἀστοί ἢ λαός, ὅλοι ἦσαν ἴσοι, διότι ὅλοι ἦσαν πτωχοί καί ὅλοι εἶχαν χύσει τό αἷμα των διά τήν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, τά ὑπέρ τῆς ἐκπαιδεύσεως δυνάμενα νά διατεθοῦν ὑπό τοῦ Κράτους ποσά ἦσαν ὅλως γλίσχυρα». Βλ. Χ. Λέφας, *Ιστορία της εκπαίδευσης*, Εν Αθήναις, Ο.Ε.Σ.Β., 1942, σ. 10

³ Βλ. Σ. Μπουζάκης, *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα, τ.Α'*, Αθήνα, Gutenberg, 2002, σ.31, γ' έκδοση

καθυστερούντων αὐτοῖς ἀπό πολλοῦ χρόνου τῶν κεκανονισμένων διδάκτρων· ἐντεῦθεν δέ λαμβάνομεν ἀφορμὴν νά κρίνωμεν, ὅτι μετὰ τὰ διατεταγμένα περί τῆς ἐγκαίρου καί κατά προτίμησιν πάσης ἄλλης πληρωμῆς τῶν μισθῶν τῶν δημοδιδασκάλων καί τῶν λοιπῶν ἐξόδων τῶν δημοτικῶν σχολείων καί μετὰ τὰς ἐκδοθείσας κατά καιρόν ἐγκυκλίους τοῦ καθ' ἡμᾶς ὑπουργείου, περί τακτικῆς πληρωμῆς τῶν διδάκτρων αὐτῶν, τὰ ὅποια ἀποτελοῦντα συνήθως εὐτελές τι ποσόν, προώρισται νά θεραπεύσωσι τὰς ἀνάγκας τῶν δημοδιδασκάλων...»⁴

2. Απόσπασμα ἀπό τὴ γενικὴ αιτιολογικὴ ἐκθεση τῶν νομοσχεδίων Αὐγερινού 1880

«... ἀρνούμεναι ἢ δυστροποῦσαι νά πληρώσωσι τὸν γλίσχρον μισθὸν τοῦ δημοδιδασκάλου ἐπὶ ἐν ἢ καί πλείονα πολλάκις ἔτη, ἠνάγκαζον αὐτόν νά ζῆ βίον ταπεινοῦ ἐπαίτου καί νά ἀναμένῃ ἢ διὰ δικαστικοῦ καταναγκασμοῦ τὴν πληρωμὴν τῆς ἀντιμισθίας του ἢ καί διὰ παροχῆς πολλάκις τοῦ ἡμίσεος αὐτῆς εἰς τοὺς κερδοσκόπους τοὺς ἐνοικιάζοντας τὰς δημοτικὰς προσόδους, ἢ ... Ἡ δεινῶσις τοῦ κακοῦ καί **αἱ ὑψωθεῖσαι πανταχόθεν τῶν δημοδιδασκάλων φωναὶ συνετέλεσαν** ... νά προκαταβάλληται ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ὁ μισθὸς τοῦ δημοδιδασκάλου, χωρὶς τοῦ ὁποίου καί ἡ κατ' ὄνομα συντήρησις τοῦ σχολείου θά ἦτο ἀδύνατος. »⁵

3. Απόσπασμα ἀπὸ τὴν υποβληθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 1883 στο Ὑπουργεῖο ἐκθεση τοῦ ἐκτακτοῦ ἐπιθεωρητῆ Χαρ. Παπαμάρκου

«Ἐν εὐτυχίᾳ ἐκτάκτω 48,10 δρχ. λαμβάνουσι κατὰ μῆνα οἱ τῶν κωμῶν διδάσκαλοι, 62,30 δε οἱ τῶν κωμοπόλεων· συνηθέστατα ὁμως λαμβάνουσιν οἱ μὲν μόλις 45, οἱ δε μόλις 30 δρχ. κατὰ μῆνα. Ἡ ἐργασία, ἣν ἐν τοῖς σχολείοις ἐργάζονται οἱ ταλαίπωροι οὗτοι δημοδιδάσκαλοι, θα ἦτο ἀδίκον καὶ παράλογον ἐάν ἀπῆται τις νά ἦτο πολλῶ βελτίων τῆς ὑπαρχούσης, ἥτις, γενικῶς εἰπεῖν, κακὴ οὔσα, εἶναι ἐν τούτοις ὅλως ἀνάλογος πρὸς τὴν θέσιν, ἣν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχουσι καὶ οἱ τῶν εὐτελεστάτων ὑπηρετῶν καὶ τῶν χυδαιστάτων ἵπποκόμων καὶ μαγείρων γλισχρότερον μισθοδοτούμενοι ἀξιολύπητοι τῆς Ἑλλάδος δημοδιδάσκαλοι»⁶

Τὰ παραδείγματα πολλὰ ὁμως ὁ ρόλος τοῦ ἀρθροῦ αὐτοῦ δὲν ἐπιτρέπει περαιτέρω επέκταση ἀφοῦ σκοπὸς τοῦ εἶναι ἡ ἀνάδειξη τοῦ προβλήματος μέσα ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἱστορικὴ ἀναφορὰ γιὰ νά καταδείξει ὅτι τὸ αἴτημα **«Διεκδικούμε τὸ δικαίωμα νά ζούμε με ἀξιοπρέπεια ἀπὸ τὸ μισθὸ μας»** δὲν εἶναι σημερινὸ ἀλλὰ διαχρονικὸ.

N. ZACHARAKIS

δάσκαλος

⁴ Βλ. Γ.Α.Κ. Ερμούπολης (Τ.Ι.Α.Ε.), Ἰδιαιτέρα/Εκπαίδευση, Φ.10/2, αρ. ἐγκυκλ.82/19-12-1859, Εγκύκλιος τοῦ Υ. Εσωτερικῶν σχετικὰ με τὴ πληρωμὴ τῶν διδάκτρων στους δασκάλους

⁵ Βλ. Σ. Μπουζάκης, ὁ.π., σ.128

⁶ Βλ. Χ. Λέφας, ὁ.π., σ. 212